

معرفی نسخه‌های خطی

کتاب‌های منسوب به سلیم بن قیس

کاظم استادی *

چکیده

نگارنده ۴۹ نسخه خطی کتاب سلیم بن قیس (از متون حدیثی قرن اول هجری) را بر اساس تعداد احادیث و سند آنها به هشت گروه تقسیم کرده و آنگاه نسخه شناسی آنها را ارائه می‌کند. ویژگی‌های نسخه‌ها، گاهی بر اساس فهرس کتابخانه‌های مربوط، گاه بر اساس مشاهده عکس نسخه و گاهی مشاهده اصل نسخه است. نسخه‌ها به ترتیب زمان قطعی یا تخمینی کتابت یاد شده و از سال ۹۱۸ تا ۱۳۸۵ قمری را در بر دارد.

کلیدواژه‌ها

کتاب سلیم بن قیس؛ نسخه‌های خطی؛ نسخه‌شناسی؛ متون حدیثی - قرن اول.

درآمد

روشن است که نسخ خطی کتاب‌های قدیمی، معمولاً اختلافاتی کم و زیاد با هم دارند؛ ولی غالباً ساختار آنها در این نسخه‌ها دگرگون نیست. اما نسخه‌های خطی کتاب سلیم، بسیار متغییر و پیچیده هستند و به راحتی نمی‌توان سره را از ناسره آن تشخیص داد.

مدل‌های نسخه‌های خطی منسوب به سلیم بن قیس را، می‌توان بر اساس چیزهای مختلفی دسته‌بندی نمود؛ مثلاً: بر اساس متن، بر اساس تعداد احادیث، بر اساس سند و ...

جناب آقای محمد باقر انصاری، محقق تحقیق سه جلدی کتاب سلیم، نسخه‌ها محدودی که در اختیار داشته را بر اساس اسناد نسخه‌ها دسته‌بندی نموده و چهار مدل حقیقی و دو مدل فرضی از آنها استخراج نموده است. اما از آنجایی که نسخه‌های خطی منسوب به سلیم، از نظر اسناد دستکاری شده و برخی نیز دارای چند سند متفاوت هستند؛ دسته‌بندی نسخه‌ها بر اساس سند، درست نیست و ما را به تحلیل‌های اشتباه درباره مدل نسخه‌های خطی منسوب به سلیم رهنمون می‌کند.

بهترین دسته‌بندی مدل‌های نسخه‌های خطی کتاب‌های سلیم، بر اساس ساختار و الگوی چینش و ترتیب احادیث، و البته احادیث آغاز و پایان آنها است؛ که البته لازم است در این روش، توجه به افتادگی‌های برخی نسخه‌ها نیز داشت.

فعلاً و در این سال (۱۳۹۹ش) حدود هشت مدل نسخه خطی از کتاب سلیم قابل شناسایی است (که البته هر کدام از نسخه‌های یک گروه مدل نیز، اختلافاتی در میان خود دارند). در این میان، برای اجتناب خوانندگان و محققین از سردرگمی، و نیز شناسایی بهتر مدل‌ها و تطبیق بهتر آن‌ها با مدل‌هایی که محقق سه جلدی کتاب سلیم، از آن‌ها یاد کرده‌اند؛ مدل‌های هشت گانه جدید را با هماهنگی نام‌گذاری مدل‌های ایشان^۱ بیان می‌کنیم:

یکم: گروه ج، شامل دو مدل:

۱- مدل حدود ۷ حدیثی، که این نسخه‌ها بی‌سند هستند و بدون تاریخ نسخه مادر می‌باشند؛ اما همراه نسخه‌های مدل بعدی، یک کاسه و پشت هم نسخه‌برداری شده‌اند.

۱ دو مدل پنج و شش از نسخه‌های خطی که جناب آقای انصاری بیان نموده‌اند؛ غیر واقعی و فرضی هستند؛ بنابراین برای اینکه مدل پنج تا هشت ما با آنها مخلوط نگردد، به جای استفاده از حروف ابجد رایج، از کلمات برای آنها استفاده نموده‌ام: گروه مجهول، گروه درهم.

۲- مدل حدود ۳۲ حدیثی، که این نسخه‌ها نیز بی‌سند هستند؛ ولی فقط یک نسخه از آن، منسوب به کاتبی به نام محمد الرمانی می‌باشند؛ و با تاریخ ادعایی کلی، مطرح شده‌اند. یعنی، ادعا شده که این نسخه‌ها از روی نسخه قدیمی به تاریخ ۶۰۹ ق الرمانی (یا الریحانی) نسخه‌برداری شده‌اند.

دوم: گروه ب، شامل سه مدل:

۳- مدل حدود ۲۲ حدیثی، با سند محمد بن صبیح؛ که ساختار ترتیب احادیث و نوع احادیث آن خاص خودشان می‌باشند.

۴- مدل حدود ۴۲ (۲ + ۴۰) حدیثی، با سند «حسن بن ابی یعقوب الدینوری» یا سند «محمد بن صبیح بن رجا»، و یا هر دو سند نسخه‌نویسی شده‌اند و ساختار، ترتیب احادیث و نوع احادیث آن با مدل قبلی متفاوت می‌باشند.

۵- مدل حدود ۴۷ (۵ + ۴۲) حدیثی، با سند «حسن بن ابی یعقوب الدینوری» یا سند «محمد بن صبیح بن رجا»، و یا هر دو سند نسخه‌نویسی شده‌اند و ساختار، ترتیب احادیث و نوع احادیث آن با مدل قبلی، هماهنگ است؛ و تنها ۵ حدیث از نسخه‌ای یافته شده در محروسة اصفهان به آنها اضافه شده است.

سوم: گروه «X» (مجهول)، شامل فقط یک اطلاع:

۶- این مدل، در دسترس نیست؛ یعنی هیچ نسخه خطی از آن وجود ندارد؛ فقط بر اساس مدل قبل که ۵ حدیث اضافه شده و بیان شده که نسخه‌ای در محروسة اصفهان وجود داشته که جدای از دیگر احادیث احتمالی، این ۵ حدیث را اضافه بر نسخه‌ها و مدل‌های قبلی داشته است؛ فرض می‌گیریم که نسخه‌هایی که از آن با عنوان «مجهول» یاد می‌کنیم، در دوره مجلسی در اختیار بوده است.^۱

چهارم: گروه الف، شامل یک مدل:

۷- مدل حدود ۴۸ حدیثی، با سند منسوب به شیخ طوسی؛ که ساختار ترتیب احادیث و نوع احادیث آن جدید و خاص خودشان است؛ به این معنی که ترتیب احادیث و مقدار و حجم احادیث این مدل

۱ هر چند که بعید است چنین نسخه‌ای وجود داشته باشد؛ زیرا در دوره مجلسی، به دستور یا خواست ایشان، نسخه‌های مختلف کتاب‌های منسوب به سلیم، نسخه‌برداری جدید شده‌اند.

منسوب به طوسی، با تمامی نسخه‌های خطی مدل‌های دیگر متفاوت است. (قابل توجه است؛ که این مدل، از قرن یازدهم و از دوره مجلسی ایجاد شده است؛ و پیش از آن، اثری از آن در دسترس نیست).

پنجم: گروه درهم، شامل یک مدل:

۸- مدل حدود ۹۹ حدیثی (۲۹ + ۲۲ + ۴۸)، با سند منسوب به شیخ طوسی، بعلاوه اسناد مدل‌های قبلی. این مدل نسخه، توسط آقای محمد باقر انصاری در دهه‌های معاصر طراحی و ایجاد شده است.

انواع مدل‌های نسخه‌های خطی کتاب‌های منسوب به سلیم بن قیس											
گروه ج											
ج ، مدل ۱						ج ، مدل ۲					
حدود ۷ حدیثی بی سند						حدود ۳۲ حدیثی بی سند					
-						نامشخص					
کاتب الرمانی											
گروه ب											
ب ، مدل ۳				ب ، مدل ۴				ب ، مدل ۵			
حدود ۲۲ حدیثی با ارسال طویل سند مرسل				حدود ۴۲ حدیثی ارسال طویل سند مرسل با				حدود ۴۲ + ۵ حدیثی مرسل با ارسال طویل سند			
حسن الدینوری				محمد بن صبیح				حسن الدینوری			
محمد بن صبیح				محمد بن صبیح				محمد بن صبیح			
معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه
گروه X (مجهول)											
مدل ۶											
حدود ۵ + X حدیثی نسخه ناموجود، سند نامشخص											
گروه الف											
الف ، مدل ۷						الف ، شبه مدل (بحار الانوار)					
حدود ۴۸ حدیثی سند مرسل یا ارسال طویل						حدود ۴۶ حدیثی سند مرسل یا ارسال طویل					
منسوب به طوسی بی واسطه				منسوب به طوسی با واسطه				منسوب به طوسی بی واسطه			
منسوب به طوسی با واسطه				منسوب به طوسی با واسطه				منسوب به طوسی با واسطه			
معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه	معرین راشد	عمرین اذینه
گروه درهم (انصاری)											
مدل ۸											
۹۹ حدیثی (۴۸ + ۲۲ + ۲۹) استاد درهم و متعدد همه نسخه‌های قبلی											
سند منسوب به شیخ طوسی				سند محمد بن صبیح				سند حسن الدینوری			
عمرین اذینه											

۱- قم مقدسه؛ کتابخانه آیت الله مرعشی (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۱۳۲۵۲/۱.

کاتب نسخه: ؟ + شمس الدین علی بن شمس الدین طریفی.

تاریخ کتابت نسخه: دوشنبه ۲ رجب ۹۱۸ق.

آغاز نسخه (نونویسی شده متأخر): بسمله، قال المیرزا محمد رحمة الله عليه و فی اوله ای فی اول کتاب سلیم علی ما فی نسختی هكذا: احدثنی ابوطالب محمد بن صبیح بن رجا بدمشق سنته اربع و ثلاثین و ... و شیعتہ الی ان قال، قال عمر بن اذینة ثم دفع الی ابان کتاب سلیم بن قیس الہلالی ... فقال سلیم هذا حدیثنا نعرفه الی آخره.

همچنین ابتدای همین نوشته، در ابتدای نسخه نیز به صورت حاشیه، اضافه شده است. انجام نسخه (تک رنگ اصلی): و یخرب جامع الکوفة و ما شیده البانی بالصراط هلك ملك الترك و یمتد الشام و یکثر الملوك و یمتد الحق و الحمد لله اولاً و آخراً و صلی الله علی خیر خلقه محمد النبی و آله (اتمام متن) فرغ من ...

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاغذ: شرقی، تعداد صفحات: ۱۰۴ برگ، ۱۱ اسطر، اندازه: ۲۰*۱۳سم.

- نسخه‌ای نفیس و کهن است؛ به عبارت دیگر، کهن‌ترین نسخه شناخته شده از کتاب‌های منسوب به سلیم است.

- نسخه مغلوط است.

- مقدمه‌ای در دو برگ قبل از برگ نخست همراه اندکی افزودگی آمده؛ که نونویس است.

- این نسخه دارای ترجمه فارسی به صورت زیرنویس است.

منبع: ملاحظه حضوری نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه مرعشی، ۳۳/ ۴۶۹.

۲- تهران؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۱۵۶۳۸

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: تاریخ ندارد (احتمالاً قرن ۱۱، حدود ۱۰۳۶ق).

آغاز نسخه نونویس در صفحه دوم: هذا [پارگی صفحه اول] کتاب سلیم بن قیس الهلالی (نونویسی شده: رحمة الله عليه من مختصر البصائر سعد عبدالله ... ابی خلف القمی ...
 آغاز نسخه ناقص اصلی: (افتادگی دارد) 'یحاسبون، منهم من یغفر له ویدخله الجنة بالإقرار والتوحيد ومنهم من یعذب فی النار ثم یشفع له الملائكة والأنبياء والمؤمنون فیخرجون من النار ویدخلون الجنة ...
 انجام نسخه: ... و اما الناصب انا و المعادی لنا فمشرك كافر عدو لله و العارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون اولیاء الله. (تمام)
 سپس حاشیه نویسی جدید با خط و مرکب متفاوت دارد. (که متن آن در عنوان ویژگی‌های اثر آمده است)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، جلد: مقوایی با روکش ابر و باد زیبا، تعداد صفحات، ۹۵ برگ (شامل هر دو مدل نسخه با هم)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۹*۲۵/۵ سم.
 منبع: ملاحظه تصویر نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس، ۲۰۸-۲۰۷/۴۳.

۳- نجف اشرف؛ کتابخانه حسینیہ شوشتری‌ها^۲

کد دستیابی به کتاب: ۷۵۰/۲ (کتابخانه علی محمد نجف آبادی)
 کاتب نسخه: میر محمد سلیمان بن میر معصوم بن میر بهاء‌الدین حسین نجفی تونی.
 تاریخ کتابت نسخه: ۱۰۴۸ ق یا شوال ۱۰۴۱ ق.
 محل کتابت: مدینه منوره.

آغاز نسخه سلیم (مدل اول): أولها بعد الحمد المختصر «فهذه جملة من الاخبار النبوية جمعها سلیم بن قیس الهلالی عن أمير المؤمنين ×، قال سلیم: قال لنا ...

۱ شروع، حدیث ۷ (به نسبت شماره احادیث کتاب چاپی سلیم) است؛ البته، ۷ صفحه از ابتدای حدیث هفتم به نسبت متن چاپی، کسری دارد.
 ۲ حاج محمدرضا شوشتری، حسینی‌های را در نجف ساخت؛ و کتابخانه شیخ علی محمد نجف آبادی اصفهانی را پس از مرگش به این حسینی‌ها انتقال داد که با نام کتابخانه حسینه شوشتری‌ها شناخته شد و اکنون تخریب شده و برخی از کتاب‌های دیگر منتقل گشته است.

انجام نسخه: إن عذبك فبذنبك وإن تجاوز عنك فبرحمته وأما الناصب لنا والمعادي لنا فمشرك كافر عدو لله والعارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون أولياء الله.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، تعداد صفحات: (کتاب سلیم) ۳۲ برگ، اندازه: ۱۹*۲۹ سم.

- نسخه مجموعه است؛ که کتاب اول الاربعین فی اصول الدین از فخر رازی است (۱۶۰ برگ) و کتاب دوم، کتاب سلیم است. نسخه سلیم، متعلق به کتابخانه «علی محمد النجف آبادی» بوده است؛ که با تعدادی کتاب‌های خطی دیگر، وقف حسینیه شوشتری‌های نجف اشرف شده است.

منبع: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حسینیه شوشتری‌های نجف (اسدالله اسماعیلیان و رضا استادی) - الذریعة إلى تصانیف الشیعة، ۲/ ۱۵۶ و ۱۵۷.

۴- مشهد مقدس؛ آستان قدس رضوی (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۳۷۶۳۳ (نسخه شیخ علی حیدر)

کاتب نسخه: محمد مؤمن گلپایگانی (الجربادقانی).

تاریخ کتابت نسخه: ربیع الاول ۱۰۵۹ ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثنی ابوطالب محمد بن صبیح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلثین و ثلثمائة، قال اخبرنی ابوعمر و عصمة بن ابی عصمة البخاری، قال حدثنا ابوبکر احمد بن المنذر بن ...

انجام نسخه: ... فی ایدینا فضل النبوة التي ملکنا بها العرب و استعبدنا بها العجم و السلام و الله اعلم بالصواب. فرغ من تسویده و تحریره فی يوم الجمعة رابع شهر ربیع الاول سنة تسع و خمسين و الف الهجرة النبوية علی يد الضعیف المحتاج محمد مؤمن الجربادقانی عفی عنه.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه ای، تعداد صفحات سلیم: ۷۸ برگ (۷۴

۱۵۰)، سطر: ۱۵، اندازه: ۱۹/۵*۱۳ سم.

- نسخه همان نسخه «کتابخانه شیخ علی حیدر» است؛ که وقف آستانه مشهد شده است.

۱ مشهد مقدس؛ شیخ علی حیدر (مکتبه)؛ شماره نسخه: ۲۹۶/۲. آغاز نسخه: قال حدثنی ابوطالب محمد بن صبیح

واقف: رهبری (اهدایی)، تاریخ وقف: مهر ۱۳۸۶.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی آستان قدس رضوی، اهدائی رهبری، ۵۹۴/۲.

۵- قم مقدسه؛ مؤسسه آیت الله بروجردی (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۴۳۹

کاتب نسخه: احتمالاً نامشخص؛ (محمد صادق بن محمد یوسف قزوینی).

تاریخ کتابت نسخه: ذی القعدة ۱۰۶۶ق.

محل کتابت: طائف.

آغاز نسخه: افتادگی دارد: ^۲ من عشرين رجلا من أفاضل الحيين اللهم نعم وسكت بقيتهم فقال على عليه السلام للسكوت ما لكم سكوت فقالوا هؤلاء الذين شهدوا عندنا ثقات في صدقهم ...
انجام نسخه: ... لله فيك المشية إن عذبك فبذنبك وإن تجاوز عنك فبرحمته وأما الناصب لنا والمعادي لنا فمشارك كافر عدو لله والعارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون أولياء الله. تمت في الطائف في شهر ...

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، جلد: مقوایی روکش پارچه، تعداد صفحات: ۳۶ برگ (از ۹۴ برگ دو مدل کتاب سلیم)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵*۱۰/۵سم.

- نسخه به نظر مجموعه می آید (یا اینکه قبلاً مجموعه بوده است) چون اضافاتی نیز در پایان نسخه سلیم دارد.

- در برخی اندک از صفحات کتاب سلیم، خط نگارش با دیگر صفحات کمی متفاوت است (از نظر ساختار و ریز و درشتی و جنس قلم).

منبع: ملاحظه حضوری نسخه - فهرست کتابخانه آیت الله بروجردی، ۲۷۷/۲.

بن رجا بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلاثمائة. انجام نسخه: فی ایدینا فضل النبوة التي ملکنا بها العرب و استعبدنا بها العجم و السلام، و الله أعلم بالصواب. خط: نسخ، کاتب: گلپایگانی، محمد مؤمن، تاریخ: رابع شهر ربیع الاول ۱۰۵۹ق؛ العناوین بالاسود فی الهوامش. علی هوامشه تصحیحات و بلاغات؛ جلد: چرم زرد، تعداد صفحات: ۷۲ ظ - ۱۵۰ و، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳*۱۹/۵سم [مؤید: ۱-۲۶۲]

۱ کتابهای مؤسسه آیت الله بروجردی، به کتابخانه آیت الله بروجردی منتقل شده است (یعنی کتابخانه مسجد اعظم قم).

۲ چهارو نیم حدیث طبق مدل ابی محمد رمانی، افتادگی دارد (۷، ۲۷، ۴۹، ۳۸، اول حدیث ۱۱).

۶- مشهد مقدس؛ کتابخانه آستان قدس رضوی (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۹۷۱۹/۶

کاتب نسخه: (شاید) محمد بن محمود الطبسی.

تاریخ کتابت نسخه: شعبان ۱۰۸۰ ق.

آغاز نسخه سلیم (مدل اول): افتادگی دارد: ^۱ هذه الامه و ان صاحبه عجلها و ان الله قد قضی بالفرقه و الاختلاف علی امتی من بعدی فامرنی ان اکتب ذلك الكتاب ...

انجام نسخه: ... قالوا ان بايعت كففتنا عنك [... به نسبت کتاب چاپی، افتادگی دارد] کافر عدو لله والعارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون أولياء الله الی ...

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ مایل به نستعلیق، عناوین به شنگرف، تعداد صفحات مجموعه: ۱۰۶ ورقه، تعداد صفحات کتاب سلیم: ۶۰ صفحه (دو مدل کتاب سلیم نگارش شده است)، ۲۲ سطر، ۱۹*۱۰ سم. - نسخه مجموعه است؛ مجموعه‌ای از اوراق مختلف باهم صحافی شده است؛ و ابتدای آن افتادگی دارد؛ و ابتدای موجود در نسخه، ارتباطی با کتاب سلیم ندارد. (صفحه اول نسخه، از صفحه ۱۸۴ کتاب الاربعین فی اصول الدین، ابی حامد محمد غزالی (م ۵۰۵ ق) آغاز شده و سپس چند برگ پارگی دارد؛ و در ادامه احادیث و مطالب دیگری وجود دارد تا در صفحه ۷۰ (شماره‌گذاری نونویس) کتاب سلیم (البته به صورت افتادگی در اول)، آغاز شده است.

منبع: ملاحظه برخی از صفحات عکسی و فهرست.

۷- قم مقدسه؛ کتابخانه آیت الله مرعشی (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۱۵۶۱۲

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: رمضان ۱۰۸۱ ق.

۱ یک و نیم حدیث طبق مدل ۳۱ حدیثی و دو نیم حدیث طبق مدل ابی محمد رمانی، افتادگی دارد (۷، ۲۷، اول حدیث ۴۹).

محل کتابت: کوفه (مسجد کوفه).

آغاز نسخه: حدثنا ابن أبي جيد عن محمد بن الحسن بن احمد بن الوليد و محمد بن أبي القسم الملقب بماجيلويه عن محمد بن علي الصيرفي عن حماد بن عيسى عن ابان بن ابي العباس عن سليم بن قيس الهلالي، قال قال الشيخ ابو جعفر ...
انجام نسخه: ... ابن عمه و وصيه و ابا ولده كذبتهم و رب الكعبة ما كنتم تعملون الي قتله حتى تخوف الناس أن تقع فتنة عظيمة، تم الكتاب و الحمد لله رب العالمين في مسجد الكوفة (تاريخ كتابت)

مشخصات ظاهري نسخه:

خط: نسخ، کاتب: بدون کاتب، کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، عطف: تیماج مشکی ۱۳*۱۹، تعداد صفحات: ۱۲۶ برگ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵*۷ سم، افتادگی‌ها: آغاز، عنوان‌ها و نشانی‌ها: نانوشته.
- در انتهای متن کتاب، حجت الاسلام و المسلمین سید محمود مرعشی نوشته‌اند: باسمه تعالی؛ چند سطر دست چپ، خط مبارک مرحوم علامه مولی محمد باقر مجلسی صاحب بحار است. این نسخه را ایشان تصحیح نموده است. قم، سید محمود مرعشی نجفی.
- فهرست نویس کتابخانه، نوشته‌اند: نسخه‌ای است نفیس، در حاشیه به خط شریف علامه مجلسی تصحیح و با عبارت: «بسم الله الرحمن الرحيم، لقد قوبل مع نسخة مصححة سقيمة قديمة، فصح و طابق ما انتسخ منه و الحمد لله وحده و صلى الله على محمد و أهل بيته الطاهرين و لعنة الله على أعدائهم أجمعين»
منبع: ملاحظه حضوری نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، ۵۵۶/۳۹.

۸- مشهد مقدس؛ دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی

کد دستیابی به کتاب: ۶۰۴/۱ (۴۵۶ قدیم)

کاتب نسخه: محمد طاهر بن کمال الدین شوشتری.

تاریخ کتابت نسخه: یکشنبه رمضان ۱۰۸۲ ق.

محل کتابت: نامشخص؛ احتمالاً شوشتر.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني أبو طالب محمد بن صبيح بن رجاء بدمشق سنة اربع و ثلثين و ثلثمائه قال أخبرني أبو عمرو وعصمة بن أبي عصمة البخاري قال حدثنا أبو بكر أحمد بن المنذر بن أحمد الصنعاني ...

انجام نسخه: ... فضل على بعض؟ لكن ليس أمية كهاشم ولا حرب كعبد المطلب ولا أباسفيان كأبي طالب ولا الطليق كالمهاجر ولا المنافق كالمؤمن والمبطل كالمحق في أيدينا فضل النبوة التي ملكنا بها العرب واستعبدنا بها العجم والسلام. (تاريخ كتابت)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، دارای سرلوح مرصع، عناوین شنگرف، صفحات مجدول بطلا و مشکی و لاجورد. مجموعه است و مجموعه دارای ۱۷۵ برگ می باشد [شماره ۴۵۶]؛ کتاب سلیم ۳۴ برگ از مجموعه است. جلد: تیماج آلبالویی، ۲۵ سطری ۱۱×۲۱/۵ سطر، اندازه: ۳۲*۲۰سم.

- نسخه مجموعه و شامل سه رساله می باشد: ۱- کتاب سلیم بن قیس. ۲ جامع الأخبار. ۳-

الفصول المهمة في معرفة الأئمة عليهم السلام.

- نسخه حاضر شامل تا اواسط حدیث ۳۴ (اخبار لیلۃ الهزیر اشد مراحل حرب صفین) است؛

البته همین حدیث را نیز به نسبت حدیث ۳۴ کتاب چاپی ناقص دارد.

منبع: ملاحظه برخی از صفحات عکسی - فهرست نسخ خطی کتابخانه هیات مشهد، ۱ /

۳۶۲- فهرست قدیم (عبد الحمید المولوی)، ۶۵/۵.

۹- نجف اشرف؛ مکتبه آیت الله الحکیم العامة (نسخه ۱) (نسخه حر عاملی)

کد دستیابی به کتاب: ۶ / ۳۱۶.

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: یوم الثلاثاء چهارم شهر محرم الحرام ۱۰۸۷ق.

آغاز نسخه: بسمله، رب زدنی علماً أخبرنی الرئيس العفیف أبوالتقی هبة الله بن نما بن علی بن

حمدون رضی الله عنه قراه علیه بحلة الجامعین فی جمادی الأولى سنة خمس و ستین وخمسماية،

۱ در فهرست نویسی کتابخانه، تاریخ این نسخه به اشتباه یکشنبه آخر شوال ۱۰۸۲ق ذکر شده است.

قال حدثني ...

انجام نسخه: ... فلم تقدروا عليه فقتلتم ابنته بالأمس ثم؟ تريدون اليوم أن تقتلوا اخاه و ابن عمه و وصيّه و أبا ولده كذبتهم و رب الكعبة ما كنتم تعلمون الى قتله حتى تخوف الناس أن تقع عزيمة تم الكتاب سليم بن قيس بعون الله الملك الوهاب و الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد آله اجمعين في يوم الثلاثاء چهارم شهر محرم الحرام سنة ۱۰۸۷. ...

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاتب: بدون کاتب، تعداد صفحات: ۱۱۵ صفحه ۵۸ برگ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵*۲۵ سم.

- نسخه مجموعه است و صفحه شمار بالای نسخه، کتاب سلیم را از صفحه ۱۶۷ تا ۲۲۴ نشان می دهد.

- نسخه مغلوط است و مقابله دقیق و کامل نشده است، به نظر چون خطاط غیر عرب بوده، برخی مواقع، کلمات را نقاشی نموده است.

نکته: به نظر می رسد که نسخه به درخواست شیخ حر کتابت شده است؛ (تاریخ کتابت و ملکیت شیخ حر یکسان هستند). همچنین، جهت یادآوری، کتاب سلیم چاپ حیدریه نجف و چاپ های متعدد دیگر، از روی این نسخه متعلق به شیخ حر عاملی، منتشر شده اند.
منبع: ملاحظه تصویر نسخه.

۱۰- قم مقدسه؛ کتابخانه آیت الله مرعشی (نسخه ۳ - بحار الانوار، ج ۸)

کد دستیابی به کتاب بحار الانوار، جلد هشتم: ۱۸۶۷

کاتب نسخه: شرف الدین بن زین الدین نائینی.

تاریخ کتابت نسخه: سلخ ذی الحجّه ۱۰۹۱ق.

آغاز نسخه: اصل نسخه، کتاب بحار است؛ و آغاز نسخه ارتباطی با کتاب سلیم ندارد.

انجام نسخه: اصل نسخه، کتاب بحار است؛ و انجام نسخه ارتباطی با کتاب سلیم ندارد.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، شنبه دهه دوم شعبان ۱۰۹۹ق، عناوین شنگرف، جلد تیماج قرمز، ۵۰۲ گ، ۲۵

س، ۱۸/۵ × ۲۸/۵ سم ۵۰۲

نسخه حاضر مشتمل بر کتاب الفتن است که در سلخ ذی الحجه ۱۰۹۱ بپایان رسیده، در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد.

نکته: چون علامه مجلسی قصد داشته تمام کتاب سلیم را در بحار الانوار ذکر کند؛ به نوعی نسخه خطی بحار، می‌تواند نسخه خطی کتاب سلیم نیز محسوب شود.

اولین شخصی که از کتاب سلیم به صورت مستقیم احادیث آن را نقل نموده، علامه مجلسی است؛ ایشان در موارد متعدد و مجلدات مختلف، از احادیث کتاب سلیم استفاده و نقل نموده است، اما به صورت اختصاصی در جلد هشتم کتاب الفتن و المحن، به نقل روایات کتاب سلیم پرداخته است، البته در کل بحار، مجلسی فقط ۴۶ حدیث از مدل ۴۸ حدیثی کتاب سلیم را ذکر نموده است. منبع: فهرست نسخ خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، ۲۵۰-۲۴۸/۵.

۱۱- قم مقدسه؛ مرکز احیاء میراث اسلامی (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۲۱۹۹/۳

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۹ ربیع الاول ۱۰۹۳ ق. (پایان کتاب سوم)

آغاز نسخه: مجموعه است؛ و آغاز نسخه ارتباطی با کتاب سلیم ندارد.

آغاز نسخه سلیم: بسمله، قال حدثني أبو طالب محمد بن صبيح بن رجاء بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلثمائة، قال اخبرني ابو عمر عصمة ابى عصمة البخارى، قال حدثنا ابو بكر احمد بن المنذر بن احمد الصنعاني بصنعاء ...

انجام نسخه: ... و اذا هلك ملك الترك وتميد لسبان الشام ويكثر الملوك ويظهر الحق، الحمد لله اولاً و آخراً و صلى الله على محمد و آله اجمعين و حرر في (تاريخ كتابت).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، جلد: تیماج زرشکی، تعداد صفحات مجموعه: ۱۳۱گ، تعداد صفحات سلیم:

۴۲ برگ، ۳۸-۷۶ر، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸*۲۵سم.

در حاشیه تصحیح شده است، روی برگ اول و در برگ آخر، فهرست مطالب کتاب و مهر مربع بزرگ کتابخانه شیخ فضل الله نوری و یادداشتی از جعفر بن سید احمد موسوی خراسان بتاریخ

۱۲۹۱ مبنی بر اینکه کتاب از نوری نزد وی امانت می باشد و تملکی با مهر دائری بزرگ پاك شده و چند یادداشت متفرقه دیده میشود ، ابتدای رساله ها نام آنها به سنگرف نوشته شده است.
منبع: فهرست مرکز احیاء میراث اسلامی، ۱۱۳۱/۳.

۱۲- قم مقدسه؛ کتابخانه آیت الله مرعشی (نسخه ۴)

کد دستیابی به کتاب: ۱۲۰۴۷

کاتب نسخه: نامشخص (چند کاتب دارد، افتادگی ها کاتبان مجزا دارند)

تاریخ کتابت نسخه: بدون تاریخ، احتمالاً قرن ۱۱ ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني أبو طالب محمد بن صبيح بن رجاء بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلاثمائة، قال: أخبرني أبو عمرو عصمة بن أبي ...

انجام نسخه: (دو انجام دارد انجام اصلی و انجام تعمیری)

انجام نسخه ناقص: ... مني بمنزلة هرون من موسى و أن يشدد بك ... إلا أنه قال لا نبي بعدى

فرضیت، وسألته أن روحك (تمام)

انجام نسخه (اضافه و تعمیر شده): ... و بنو أمية و شيعتهم يعيئون يوم القيمة أشقياء جياعاً عطاشاً سوداً وجوههم (صن هذا الكتاب).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ خوش، عنوانها و نشانیها سنگرف، کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه ای، مجدول ضربی با ترنج عطف و گوشه ها تیماج زرشکی، اندازه ۱۸*۱۲، تعداد صفحات: ۱۱۲ برگ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳*۷ سم.

- در حاشیه تصحیح شده و حاشیه نویسی با نشان ۱۲ دارد، و نیز مقابله شده با عبارت «بلغ قبالا»، دستخط مرحوم آیت الله العظمی مرعشی نجفی با عبارت: «کتاب سلیم بن قیس الهلالی؛ شهاب الدین الحسینی المرعشی النجفی» در برگ آغاز به چشم می خورد.

- برخی از صفحات و برگها افتادگی داشته، سپس بازنویسی شده است. برگها رطوبت و آسیب دیده، آنگاه اندکی مرمت گردیده است.

منبع: ملاحظه حضوری نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، ۴۲۹/۳۰

۱۳- نجف اشرف؛ مكتبة الامام الخوئی

كد دستیابی به كتاب: ۷۶/۲

كاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ كتابت نسخه: قرن ۱۱ق.

آغاز نسخه سليم (مدل دوم): اول النسخة (ناقص) ... يحاسبون، منهم من يغفر له و يدخله الجنة بالاقرار و التوحيد، و منهم من يعذب في النار ثم يشفع له الملائكة و الانبياء و المومنون، فيخرجون من النار و يدخلون الجنة فيسمون فيها (الجهنميين)...

انجام نسخه (مدل دوم): (افتادگی دارد) ۱ و ان وحدت الله و شهدت ان محمداً رسول الله و

اخذت بما ليس بين اهل القبلة فيه اختلاف مما...

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، كاتب: بدون كاتب؛ جلد: احمر، تعداد صفحات: ۶۵ برگ، (۳۰۷-۳۷۱پ)،

۱۵ سطر، اندازه: ۲۹*۱۷سم؛ العناوين كتبت بالمداد الاحمر.

- مجموعه است؛ دومین بخش مجموعه، كتاب سليم است.

- نسخه شامل دو مدل از كتابهای منسوب به سليم است.

- عليها كلمات نسخ البدل.

- عليها تملك ابن احمد التبریزی و ختم مربع غير مقروء.

على الثانية حاشية نصها: «صورة المنتسخة ربيع الآخر من سنة تسع و ستمائة»^۱ و هي ناقصة

الآخر مقدار صفحة واحدة.

منبع: شواهد نسخه‌های دیگر - فهرست مكتبة الامام الخوئی، ۱۵۲/۱.

۱ اين تکه از انتهای حديث افتاده است: «قد أجمعوا عليه أن الله قد أمر به ونهى عنه - وأشكل عليك موضع الإمامة والوصية والعلم والفقہ، فرددت علمه إلى الله ولم تعادهم ولم تبرء منهم ولم تنصب لهم العداوة، فأنت جاهل بما جهلت ضال عما اهتدى إليه أهل الفضل والولاية. لله فيك المشية، إن عذبتك فيذنبك وإن تجاوزت عنك فبرحمته وأما الناصب لنا والمعادي لنا فمشرك كافر عدو لله والعارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون أولياء الله»

۲ به عنوان قدیمی ترین نسخه كتاب سليم در مجلد قبل، رجوع کنید.

۱۴- تهران؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۵۳۶۶/۳

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: نامشخص (احتمالاً قرن ۱۱ ق)

آغاز نسخه: مجموعه است و آغاز آن ارتباطی با کتاب سلیم ندارد.

آغاز نسخه: (نسخه افتادگی دارد)^۱ فی هذا الكتاب روی عن الصادق × انه قال من لم يكن عنده من شيعتنا و محبينا كتاب سلیم بن قیس الهلالي فليس عنده من امرنا ... بسمله، حمدله و عن سلیم قال: انى لعند ابن عباس فى بيته و...»

انجام نسخه: ... و ان تجاوز عنك فبرحمته و اما الناصب لنا و المعادى لنا فمشرک کافر عدو الله و العارفون بحقنا المومنون مسلمون اولياء الله.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نستعلیق، کاتب: بدون کاتب، عنوان شنگرف، جلد: رویه میشن عنابی، تعداد صفحات:

۱۴ برگ از ۲۰۲ صفحه مجموعه، ۹۶، ۱۱۰، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۱ * ۱۸/۴ سم.

- کتاب مجموعه است که شامل ۵ بخش است؛ و دو بخش آن دو مدل از کتاب سلیم است.

- کتاب سلیم دوم، که مشخصات آن در بالا ذکر شد، مدل ۸ حدیثی است، که ترتیب هشت

حدیث و حجم آنها و نیز برخی مطالب داخل احادیث، با دیگر مدلها متفاوت است.

منبع: ملاحظه نسخه عکسی - فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس شورا، ۱۶/۲۷۴.

۱۵- مشهد مقدس؛ کتابخانه آستان قدس رضوی (نسخه ۳)

کد دستیابی به کتاب: ض ۲۲۸۶۳

کاتب نسخه: شرف (یا شرفاء) بن محمد جهرمی.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۱۰۴ ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني ابوطالب محمد بن صبح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلثين و

ثلاث مائة.

۱ از حدیث ۲۷ آغاز شده است؛ یعنی به نسبت نسخ مشابه، حدیث اول یعنی حدیث شماره ۷ را ندارد.

انجام نسخه: ... و یكثر الملوک و يظهر الحق الحمد لله اولاً و آخراً... اجمعین.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج يك لای مشکی، تعداد صفحات: ۸۳ برگ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۹/۵*۱۴/۵ سم.

در پنجشنبه ۲۲ رمضان همان سال توسط علی بن عبدالحسین بن احمد بن سلیمان احسانی تصحیح و مقابله شده و بار دیگر نیز توسط همو در ذی‌قعدۀ همان سال با نسخه اصلی مقابله شده، واقف: عبدالباقی آیت اللهی شیرازی.

منبع: فهرست نسخ خطی کتابخانه آستان قدس رضوی، ۲۶/ ۴۷۲.

۱۶- تهران؛ کتابخانه دانشکده حقوق دانشگاه تهران

کد دستیابی به کتاب: [۲۹ - د] - ۵۲۹۲۲.

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: پیش از ربیع الاول ۱۱۰۷ ق.

آغاز نسخه: (وقف نامه) بسمله، الحمد لله و سلامه علی عباده الذین اصطفی اما ...

آغاز متن کتاب: بسمله، هذا ما وجد من فضائل کتاب سلیم بن قیس الهلالی رحمه الله من کتاب مختصر البصائر قال رواه عنه ابان بن ابی عیاش و قرأ جمیعہ علی سیدنا علی بن الحسین × بحضور جماعة ...

انجام نسخه: ... وانی سمعت رسول الله صلی الله علیه وآله یقول لیس من القرآن ایه إلا ولها ظهر و بطن و لا منه حرف إلا و له جدّ و لكل حد مطلع و ان له (پایان نسخه)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد درون سرخ مقوائی، تعداد صفحات دو کتاب سلیم روی هم: ۷۴ برگ، ۱۵ س ۶×۱۲/۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵*۱۷/۵ سم.

- دو کتاب سلیم، پشت سر هم، در یک نسخه نگارش شده است.

- محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، از درآمد گرمابه نقش جهان سپاهان وقف سلطان سلیمان،

نسخه را در ربیع الاول ۱۱۰۷ وقف کرده است.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه حقوق دانشگاه تهران، ۴۲۰.

۱۷- نامشخص؛ کتابخانه درویش شیخیه کرمان

کد دستیابی به کتاب: شماره ۴ در IRN-۰۲۰-۰۲۷۰

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۱۰۹ق^۱. (عکس نسخه ملاحظه شد، تاریخ ندارد)

آغاز نسخه: بسمله، أخبرنی الرئيس العفیف أبوالتقی هبة الله بن نما بن علی بن حمدون رضی الله عنه قراه علیه بدان بحلة الجامعین فی جمیدی الأولى سنة خمس وستین وخمسائة قال ...
انجام نسخه: ... فلم نقدرُوا علیه فقتلتم ابنته بالأمس، ثم أتمت تریدون الیوم أن تقتلوا أخاه وابن عمه ووصیّه وأبا ولده کذبتم و رب الكعبة ما کنتم تعلمون إلی قتله حتی تخوف أن تقع عظیمه، تم الكتاب سلیم بن قیس بعون الله الملك الوهاب.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط نسخ خوش، تعداد صفحات: ۲۰۵ صفحه (از ۳۸۶ تا ۵۸۷ ص) ۱۰۳ برگ.

- از آنجا که شماره صفحات درج شده در بالای نسخه زیاد است، احتمالاً نسخه مجموعه است.
- صفحه آخر وقف نام دارد، ... و قفت هذا الكتاب علی السلسلة العلیة الشیخیه ... که در انتهای

مهر و تاریخ ۱۲۸۹ خورده است.

- نسخه، مغلوط نگارش شده است.

منبع: ملاحظه عکس نسخه.

۱۸- شیراز؛ مدرسه امام عصر

کد دستیابی به کتاب: ۲۵۶/۵

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۲۷ محرم ۱۱۱۲ق.

آغاز نسخه: (به نسبت نسخه‌های مشابه ۲۲ حدیثی، افتادگی دارد)^۲ شروع:

ورعا و لا اجتهادا ولا أطول حزنا منه، ولا أشد خمولا لنفسه ولا أشد بغضا لشهرة نفسه منه. وأنا یومئذ ابن أربع عشرة سنة، وقد قرأت القرآن، وکنت أسأله فیحدثنی عن أهل بدر

۱ در برخی فهرست‌ها این تاریخ درج شده؛ ولی در خود نسخه تاریخی وجود ندارد.

۲ این عنوان، دستخط استاد عبدالعزیز طباطبائی است؛ و از خود نسخه نیست.

انجام نسخه: ... ثم قال: صدقت ولكن قد رأيت رأياً أخدم بها علياً طلبى إليه الشام على الموادة وهو الشئ الأول الذى ردنى عنه (تاريخ و اسم خطاط یا کلمه ای رمزى)
نسخه از انتها، نسبت به نسخه‌های مشابه، افتادگی دارد (۴۲ سطر از آخر حدیث ۳۴ ناقص است)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: در دو نوع خط نگارش یافته، تحریری عادی مایل به نسخ و نسخ، تعداد صفحات: ۶۰ برگ، ۱۳۱-۱۹۱، اندازه: ۲۳*۱۲سم، ۱۸ سطر.

- مجموعه است؛ و کتاب پنجم آن، کتاب سلیم است؛ که البته از ابتدا و انتها، به نسبت نسخه‌های مشابه ۲۲ حدیثی، افتادگی دارد. نسخه حاضر شامل تا اواسط حدیث ۳۴ (اخبار لیلۃ الهیریر اشد مراحل حرب صفین) است، البته همین حدیث را نیز به نسبت حدیث ۳۴ کتاب چاپی ناقص دارد، یعنی حدود سه صفحه از آخر ندارد.

منبع: ملاحظه برخی صفحات - فهرست نسخ خطی کتابخانه امام عصر شیراز، ۱۰۹/۱.

۱۹- قم مقدسه؛ کتابخانه آیت الله گلپایگانی

کد دستیابی به کتاب: ۳۰/۵۰-۵۹۸۰/۲

کاتب نسخه: شمس بن سلیمان طالقانی.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۱۱۳ق.

آغاز نسخه: افتادگی دارد؛ اصلی (اصل) السلیم ابن قیس الهلالی ... یحاسبون منهم من یغفر له ویدخله الجنة بالإقرار والتوحید ومنهم من یعذب فی النار ثم تشفع له الملائكة والأنبیاء والمؤمنون فیخرجون من النار ویدخلون الجنة ... وعن سلیم بن قیس الهلالی قال أتى لعند ابن عباس فی بیته وعنده رهط من الشیعة ...

انجام نسخه: ... جهلت ضال عما اهتدی إليه أهل الفضل والولاية لله فیک المشیة إن عذبتک فبذنبک وإن تجاوز عنک فبرحمته وأما الناصب لنا والمعادی لنا فمشرک کافر عدو لله والعارفون بحقنا

۱ شروع، حدیث ۷ (به نسبت شماره احادیث کتاب چاپی سلیم) است؛ البته، ۷ صفحه از ابتدای حدیث هفتم به نسبت متن چاپی، کسری دارد.

المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون أولياء الله. تم کتاب سلیم بن قیس الہلالی.

مشخصات ظاہری نسخه:

خط: نسخ، افتادگی‌ها: آغاز، نشانه‌ها مشکئی، جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، تعداد صفحات: ۳۷ برگ (شامل دو مدل از کتاب‌های سلیم است)، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۳*۲۸ سم.
- نسخه مجموعه است و در قسمت دوم این مجموعه، دو مدل از مدل‌های کتاب‌های سلیم پشت هم نگارش شده است. در حاشیه، مختصری تصحیح شده است.
- در صفحه آخر، فهرست نگار در پایین صفحه نوشته است: از نوع خط معلوم می‌شود، تاریخ تحریر با تاریخ کتاب قبل یکسان است.
منبع: ملاحظه نسخه عکسی - فهرست نسخ خطی کتابخانه آیت الله گلپایگانی، ۳۳۰۴/۶.

۲۰- تهران؛ کتابخانه دانشگاه تهران (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۵۷۵/۶

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۱۶۰ ق.

آغاز نسخه: مجموعه است و آغاز آن ارتباطی با کتاب سلیم ندارد.

آغاز نسخه سلیم: بسمله، قال حدثني ابوطالب محمد بن صبيح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلاثين و ثلثمائة قال اخبرني ابو عمرو وعصمة بن ابي عصمة البخاري...

انجام نسخه: (افتاده و ترمیم شده است؛ البته متن ترمیمی اضافه شده نیز ناقص است): ... فاستيقنت عند ذلك انه ساحر فذكر لك ذلك بالمدينة فاجتمع رأبي و رأيك على انه ساحر فقال عمر اما هولاء. (اواسط حدیث ۳۷ چاپی)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، بخش انتهایی نسخه، خط دستنویس معمولی است.

- این نسخه مجموعه است و دارای ۶ دفتر، که ششمین آن کتاب سلیم است و به همان خط ش ۲ و صفحه شماری دیگری در ۱۶۷ ص دارد و میان ص ۱۴۳ و ۱۴۴ کم دارد. پیش از آن، گفتاری است از سید نصرالله شهید در آداب خواندن قرآن گ ۳۶-ب-۴۲، به همین خط و به تاریخ ج ۱/۱۱۶۰.

- در آخر افتادگی با خط معمولی (دستی عمومی، یعنی غیر هنری) نوشته شده است.
 - نسخه نویس نوشته: سند آن همان سند دوم بحار می‌باشد سند این دو نسخه ما همان است که خوانساری یاد کرده و مانند نسخه دوم تهرانی می‌باشد و نسخه‌های نوری و حائری هم چنین بوده است.

منبع: ملاحظه برخی صفحات عکسی نسخه - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه تهران ۱۴۸۳/۵ - کتاب سلیم بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۳۴۹/۱.

۲۱- تهران؛ کتابخانه دانشگاه تهران (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۲۲۰۰

کاتب نسخه: حبیب الله بن محمد علی (المتخلص بقآنی).

تاریخ کتابت نسخه: ۱۲۵۲ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثنی ابوطالب محمد بن صبیح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلاثین و ثلثمائة، قال اخبرنی ابو عمرو عصمة بن ابی عصمة البخاری قال ...

انجام نسخه: ... ثم قال: صدقت ولكن قد رأيت رأيا أخدم بها عليا طلبی إليه الشام علی الموادعة وهو الشيء الأول الذي ردني عنه (تاریخ و اسم خطاط)

نسخه از انتها، نسبت به نسخه‌های مشابه، افتادگی دارد (۴۲ سطر از آخر حدیث ۳۴ ناقص است)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: شکسته نستعلیق (معمولی)، جدول زر و شنگرف و مشکی، سرلوح و کناره دو صفحه آغاز به زر و رنگ های دیگر آراسته، کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ گرد سبز، تعداد صفحات: ۴۷ برگ، ۱۷ اس ۱۶×۵/۷ سطر، اندازه: ۲۲*۱۳ سم.

- در بدرقه نسخه، یادداشتی با این عبارت آمده است: این کتاب امانت نایب الوزرا آقا میرزا حسن خان پسر مرحومه ضیاء السلطنه است.

در پاراگراف بعدی این چنین آمده: (ابتدای جمله حالت پاک شدگی دارد) کتاب سلیم بن قیس العامری ثم الهاللی الذي دفعه الی ابان و هو من الاصول المعتبرة فی الحدیث.

- نسخه حاضر تا اواسط حدیث ۳۴ (اخبار لیلۃ الہریر اشد مراحل حرب صفین) است، البتہ همین حدیث را نیز بہ نسبت حدیث ۳۴ کتاب چاپی ناقص دارد، یعنی حدود سه صفحہ از آخر ندارد.

منبع: ملاحظہ عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانہ دانشگاه تہران، ۸۸۳/۹.

۲۲- قم مقدسہ؛ مرکز احیاء میراث اسلامی (نسخہ ۲)

کد دستیابی بہ کتاب: ۱۱۶۶.

کاتب نسخه: محمد حسن بن محمد علی موسوی^۱ (اصفہانی).

تاریخ کتابت نسخه: دوشنبہ از ماہ جمادی الاول ۱۲۶۹ق.

آغاز نسخه: بسملہ، و بہ نستعلیق، قال حدثني ابوطالب محمد بن صبح بن رجاء بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلاثمائة قال أخبرني ابو عمرو ...

انجام نسخه: ... فی أیدینا فضل النبوة التي ملکنا بها العرب و استعبدنا بها العجم و السلم و الله اعلم بالصواب (تاریخ کتابت و نام کاتب).

مشخصات ظاہری نسخه:

خط: نسخ مغلوط، افتادگی ها: آغاز، جلد: تیماج قهوه‌ای، تعداد صفحات: ۹۸-۱پ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵*۵/۱۰سم.

- مجموعه است، کتاب اول، نسخ مغلوط. کاتب: محمد حسن بن محمد علی موسوی، دوشنبہ از ماہ جمادی الاول ۱۲۶۹، روی برگ اول مهر دائری «کتابخانہ ادیبہ تبریز ۱۲۴۳» دیده می شود. کتاب دوم نسخ، احمد بن حسین بن محمد بن حسین بن عبدالکریم بن محمد جواد بن عبدالله موسوی جزائری (نوه صاحب اجازه)، شب ۲۲ ذی القعدة ۱۳۱۶.

- نسخه تصحیح شده است.

منبع: ملاحظہ عکس نسخه - فهرست نسخ عکسی مرکز احیاء میراث اسلامی، ۴۰۷/۳.

۱ کاتب شناخته نشد؛ ولی برخی نسخه‌های کتاب‌های دیگر به کتابت ایشان موجود است؛ همانند: کتاب مزار، نسخ، پنجشنبه ۱۰ ذی قعدة ۱۲۶۳ق. نیز: کتاب الصلاة از تعقیبات، نسخ، یکشنبه جمادی الاول ۱۲۶۶ق. نیز: تاریخ النبی |، نسخ، محمد حسین بن محمد علی موسوی اصفہانی، شنبہ ۹ شعبان ۱۲۶۸ق. نیز: کتاب عشرت، ۱۲۷۴ق.

۲۳- تهران؛ کتابخانه ملک

کد دستیابی به کتاب: ۷۲۹

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: اربع من عشر الثالث فی جمادی الثانی (۱۲۸۲ق)

آغاز نسخه: بسمله، حمدله، عن سلیم قال انی لعند ابن عباس فی بیته و عنده رهط من الشیعه

قال فذکر رسول الله ...

انجام نسخه: ... و ان تجاوز عنک فبرحمته و اما الناصب لنا و المعادی لنا فمشرک کافر عدو الله

و العارفون بحقنا المومنون مسلمون اولیاء الله .

قد تمت النسخة الشریفه فی یوم اربع عشر الثالث فی جمادی الثانی

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، کاتب: بدون کاتب، کاغذ: کاغذ فرنگی آهار مهره، جلد: میسن قهوه ای ضربی،

تعداد صفحات دو مدل کتاب سلیم: ۷۴ برگ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۱*۱۷/۷سم.

- دو مدل از کتاب سلیم در یک نسخه نگارش شده است.

منبع: ملاحظه برخی از صفحات عکسی - فهرست نسخ خطی کتابخانه ملک، ۱/۴۳۰.

۲۴- تهران؛ کتابخانه دانشگاه تهران (نسخه ۳)

کد دستیابی به کتاب: ۶۸۰۸

کاتب نسخه: علی بن محمد آزادانی.

تاریخ کتابت نسخه: ۲۲ ربیع الاول ۱۲۸۲ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثنی أبو طالب محمد بن صبیح بن رجاء بدمشق سنة اربع و ثلاثین و

ثلثمائه قال أخبرنی أبو عمرو عصمة بن أبی عصمة البخاری قال ...

انجام نسخه: ... و عنه عن سلیم بن قیس قال سمعت سلمان الفارسی یقول ان علیا باب فتحه

الله من دخله کان مؤمنا و من خرج منه کان کافرا (ح ۴۷ج). (تاریخ و اسم کاتب)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، نشان شنگرف، کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مقوایی، تعداد صفحات: ۸۳ برگ،

۱۹ س ۱۵×۸ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۲۱*۱۴سم.

- در صفحه بدرقه ابتدای نسخه، حاشیه‌ای بالای صفحه آمده است: ۳۲۰۰ بیت هر یکی به بهای سی شاهی، مزد نوشتن نسخه چهار قران و هشت قمری (چهار عباسی برابر با هشتصد دینار) پول کاغذ و مرکب یک قران، روی هم پنج قران و هشت قمری، با مهر محمد تقی بن محمد باقر شریف [یزدی]. در زیر نوشته بالا، با خط مجزا و ریزتر، نوشته شده: قال علامة المجلسی طاب ثراه فی البحار کتاب سلیم بن قیس فی غایة الاشتهار و قد طعن فیہ جماعة و الحق انه من الاصول ۲. جدای از اصلاحات حاشیه‌ای خود خطاط، برخی حاشیه نویسی‌ها که مقابله با نسخ دیگر است، در متن وجود دارد، کمی نیز تصحیح شده است، احتمالاً توسط سفارش دهنده و مالک نسخه، یعنی شیخ محمد تقی بن محمد باقر شریف [یزدی].

- نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه است و ضمیمه شامل این احادیث هستند: احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه دانشگاه تهران، ۳۶۵/۱۶.

۲۵- اصفهان؛ کتابخانه علامه روضاتی

کد دستیابی به کتاب: ندارد (نسخه صاحب روضات)

کاتب نسخه: محمد بن زین العابدین موسوی (خوانساری).

تاریخ کتابت نسخه: ۱۲۸۸ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال أبو طالب محمد بن صبیح بن رجاء بدمشق سنة أربع وثلاثین وثلاثمائة قال أخبرنی أبو عمرو عصمة بن أبی عصمة البخاری قال حدثنا أبو ...

انجام نسخه: ... ویخرب جامع الكوفة وما شیده البانی بالفراة ... ویکثر الملوک و يظهر الحق الحمد لله اولاً و آخر. فرع منه العبد م ح م د زین العابدین الموسوی فی ۱۱ جمیدی الأولى ۱۲۸۸.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط نسخ، قطع رقعی (اندازه ۱۷/۵*۱۱ سم)، سطرها مختلف، ۱۱۰ ورقه (ص ۱ تا ۱۰۶ کتاب سلیم است).

- علامه محمد علی روضاتی در رساله «الدرر و اللالی فی ترجمة سلیم بن قیس الیهالی» نوشته است که این نسخه از روی نسخه محدث نوری (کتابت ۱۲۷۰ق) استنساخ شده است. در برگ اول،

نقش مهری است با این عبارت «الراجی جلال الدین بن محمد مسیح الموسوی» و او نوه صاحب روضات است. در پشت همین برگه، سؤال و جواب سید مهنا بن سنان از علامه حلی، پیرامون سلیم و کتاب او درج شده است. در برگ دوم، مطالبی از کتاب مختصر البصائر پیرامون کتاب سلیم درج شده، و اشاره شده که از نسخه ابو محمد رمانی سنه ۶۰۹ ق نسخه نویسی شده است.

منبع: ملاحظه عکس اول و آخر نسخه - مقاله «۳۱ نکته در باب سلیم بن قیس هلالی و کتاب او» - کتاب سلیم بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۳۴۳/۱.

۲۶- نجف اشرف؛ مؤسسه کاشف الغطاء العامة (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۴۳۷۸

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: احتمالاً قرن ۱۳.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثنی ابوطالب محمد بن صبح بن رجا بدمشق سنة اربع وثلثین وثلثمائة قال اخبرنی ابوعمرو عصمة بن (ابی) عصمة البخاری قال حدثنا ابوبکر احمد بن المنذر بن ...
انجام نسخه: ... و اذا هلك ملك الترك وتميد (لسبان الشام و) يكثر الملوک و يظهر الحق (الحمد لله اولاً و آخراً و) صلى الله على على من لانبى ... آله و سلم تسليماً كثيراً ... (افتادگی دارد و قابل خواندن نیست)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ خوش، تعداد صفحات: حدود ۱۶۸ صفحه، تعداد سطرها: غالباً ۱۶ سطر.

- نسخه آسیب فراوان دیده، به طوری که برخی از صفحات بخش‌هایی افتادگی یا از بین رفتگی جزئی و کلی دارد.

- در داستان آغازین، جمله: «قال عمر بن اذينة ثم دفع الى ابان كتب سلیم» با خط نونویس مجزا و غیر هنری، به متن اضافه شده است.

- حداقل دو صفحه از نسخه، خطش با بقیه خط نسخه متفاوت است.

- دو سه مورد اندک حاشیه نویسی با خط مجزا و نونویس دارد.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست مکتبه کاشف الغطاء العامة، ۳۳۵/۱.

۲۷- اصفهان؛ کتابخانه ضیاء الدین علامه فانی

کد دستیابی به کتاب: ۲۹/۱.

کاتب نسخه: محمد بن محمد رفیع الموتی شورستانی.

تاریخ کتابت نسخه: تاریخ ندارد؛ احتمالاً قرن ۱۳.

آغاز نسخه (مدل اول سلیم): (افتادگی دارد) یحاسبون، منهم من یغفر له ویدخله الجنة بالإقرار والتوحيد ومنهم من یعذب فی النار ثم یشفع له الملائكة والأنبياء والمؤمنون فیخرجون من النار ویدخلون الجنة ...

انجام نسخه (مدل دوم سلیم): ... فإن عرفك الله الأئمة منا الأوصياء العلماء الفقهاء فعرفتهم وأقررت لهم بالطاعة وأطعتهم فأنت مؤمن بالله وأنت من أهل الجنة فهم الذين يدخلون الجنة بغير حساب وإن وحدت الله وشهدت أن محمدا رسول الله وأخذت بما ليس بين جميع أهل القبلة فيه اختلاف مما قد (ناتمام؛ حدیث ۷۰ چاپی)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، عناوین به شنگرف، از انجام افتاده، جلد: مقوایی، صفحات: «۱پ-۷۲ر»، سطور مختلف.

- مجموعه است و کتاب اول آن کتاب سلیم است.

- نسخه شامل دو مدل از کتاب‌های منسوب به سلیم است.

- در برخی مواقع، قسمت‌های کمی سفید گذاشته شده است.

- چند مورد اندک حاشیه نویسی با خط معجزا دارد؛ به عنوان نمونه، احادیثی از کلینی در حاشیه نقل شده است.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست سه کتابخانه اصفهان، ۱۰۹ - معرفی میراث منخطوط،

۱۰۹/۵۱.

۲۸- تهران؛ کتابخانه دانشگاه تهران (نسخه ۴)

کد دستیابی به کتاب: ۶۶۹

کاتب نسخه: نامشخص (نسخه توسط بیش از ده نفر نگارش شده است)

تاریخ کتابت نسخه: احتمالاً قرن ۱۳ (و حتماً قبل از قرن ۱۲ نیست)

آغاز نسخه: (نسخه چند خطه است و آغاز هر خط متفاوت است) بسمله، قال حدثني ابوطالب محمد بن صبيح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلاثين و ثلثمائة، قال اخبرني ابو عمرو عصمة بن ابي عصمة البخاري قال ...

انجام ضمیمه نسخه: ... و عنه عن سليم بن قيس قال، سمعت سلمان الفارسي يقول ان عليا باب فتحه الله من دخله كان مؤمنا و من خرج منه كان كافرا (ح ۴۷ ج).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: چند خطه، ابتدای نسخه: نسخ تازه (که در میانه تغییر کرده) و انتهای نسخه: نستعلیق، گ ۵۲
 ب ۵۵ الف، کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، تعداد صفحات: ۵۵ برگ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵*۲۲ سم.
 - نسخه بسیار مشوش، ناقص و توسط عده‌ای از افراد نگارش و بازسازی شده است، بنابر این چند خطه است و انجام هر بخش با هم متفاوت است و نمی‌توان همه آنها را معرفی نمود.
 - نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد، پنج حدیث ضمیمه عبارت اند از:
 احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه دانشگاه تهران، ۱۴۸۶/۵.

۲۹- نامشخص؛ نسخه السيد المستنبط

کد دستیابی به کتاب: ؟

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: احتمالاً قرن ۱۳.

آغاز نسخه: (افتادگی دارد) ... منهم من يغفر له ويدخله الجنة بالإقرار والتوحيد ومنهم من يعذب في النار ثم يشفع له الملائكة والأنبياء والمؤمنون فيخرجون من النار ...

انجام نسخه: ... و اما الناصب انا و المعادي لنا فمشرک کافر عدو لله و العارفون بحقنا المؤمنون بنا مؤمنون مسلمون اولياء الله. (تمام)

خط: نسخ، نسخه شامل دو مدل از کتاب‌های منسوب به سلیم است که مدل اول آن در عنوان قبلی معرفی شد.

- این مدل نسخه (نوع ج؛ منسوب به ابو محمد رمانی) از کتاب سلیم، یکی از مدل های کتاب های منسوب به سلیم بن قیس است که جدای از کاستی های فراوان احادیث، حدود ۱۴ حدیث (جدای از احادیث مدل دوم که به دنبال مدل اول در نسخه کتابت شده است) اضافه از چند مدل دیگر (۴۰، ۴۱، ۴۸ حدیثی) دارد.

- در صفحه میانی، ما بین مدل اول و دوم کتاب سلیم، به خط محمد حسین جلالی نوشته شده: «بسمه تعالی هذه صورة الصفحة الاخرة من النسخة الاول من كتاب سلیم وقد صورتها من ملكية السيد احمد المستنيط في النجف الاشرف واما النسخة الثانية ففي كانت اصول من الاول ولم ... محمد حسین جلالی»، در طرف دیگر صفحه، مهر «محمد حسین الحسینی الجلالی» به چشم می خورد.

منبع: ملاحظه عکسی برخی از صفحات نسخه.

۳۰- کاظمین؛ مکتبه آیت الله السید حسن الصدر

کد دستیابی به کتاب: ندارد.

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: احتمالاً اواخر قرن ۱۳.

محل کتابت: عراق.

نسخه خطی، شامل دو مدل از کتاب های سلیم می باشد:

آغاز نسخه: (افتادگی دارد) ما قال ذلك الرجل ما قال وغضب رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ورفع الكتف ألا نسئل رسول الله صلى الله عليه وآله عن الذي كان أراد أن يكتب في الكتف مما لو كتبه لم يضل أحد ولم يختلف فيه اثنان ...

انجام نسخه: (افتادگی دارد) ... لقد سألت يا أبا بنی هلال فافهم إذا أتيت بولايتنا أهل البيت في الجملة وبرئت من عدونا أهل البيت في الجملة ... فعرفتهم وأقررت لهم بالطاعة وأطعتهم فأنت مؤمن بالله وأنت من أهل (ادامه را ندارد)

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، نسخه دو رنگ است و برخی عناوین و کلمات مشخص، با رنگ قرمز نوشته شده است، تعداد صفحات: ۱۸۴ صفحه، یعنی ۹۳ برگ (از ۹۳ برگ دو مدل کتاب سلیم)، ۱۴ سطر، اندازه: تقریباً ۱۵*۷ سم.

- در انتهای نیم صفحه از حدیث آخر (حدیث ۷۰ چاپی) افتادگی دارد.
 - در برخی مواقع، افتادگی‌ها توسط خود خطاط، در حاشیه اضافه شده است.
 - در دو سه صفحه، یادداشت کوتاهی با خط مجزا، به عنوان یادآوری ذکر شده است.
 - نسخه رطوبت دیده و در برخی صفحات ابتدا و انتها، آسیب شدید خورده است.
- منبع: ملاحظه عکس نسخه.

۳۱- نجف اشرف؛ مؤسسه کاشف الغطاء العامة (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۳۰۰۶

کاتب نسخه: حسون بن احمد بن حسین البراقی النجفی.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۲۹۸ ق.

محل کتابت: نامشخص؛ احتمالاً نجف الاشرف.

آغاز نسخه: ^۱ (وجدت نسخة اخرى تعزى الى سليم رحمة الله عليه) بسمله، قال سليم و كنا جلوساً حول اميرالمومنين على بن ابي طالب صلوات الله عليه و عنده جماعة من اصحابه فقال له ...
انجام نسخه: ... وقع الفراغ من هذه النسخة الشريفة على يد اقل الناس ... حسون بن سيد احمد بن السيد حسين ابن السيد اسماعيل بن السيد زيني قدس سره الحسيني البراقی النجفی اصلاً و مولداً و مسكناً و مدفناً ان شاء الله يوم السبت عند الغروب لليلتين بقيتا من شهر صفر المظفر سنة الالف و المائتين و ثمانية و تسعين من الهجرة ... روى عن الصادق × انه قال من لم يكن عنده من شيعةنا و محبينا كتاب سليم بن قيس الهلالي فليس عنده من امرنا شيء و لا يعلم من اسبانا شيئاً و هو ابجد الشيعة و هو سرّ من اسرار آل محمد عليهم السلام.

۱ این نسخه بر عکس نسخه‌های مشابه، مدل اول در قسمت دوم و مدل دوم در قسمت اول قرار گرفته است.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ دستنویس عادی، تعداد صفحات: ۷۰ صفحه.

- نسخه شامل دو مدل از کتاب‌های منسوب به سلیم است. البته این نسخه بر عکس نسخه‌های مشابه، مدل اول در قسمت دوم و مدل دوم در قسمت اول قرار گرفته است.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - دلیل المخطوطات، ۳۳۵/۱.

۳۲- تهران؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی (نسخه ۳)

کد دستیابی به کتاب: ۶۵۲ / ۲ س

کاتب نسخه: ابو محمد الحسن بن علی السجاد الکربلائی الحائری.

تاریخ کتابت نسخه: روز شنبه ۵ ذح ۱۳۰۶ ق.

محل کتابت: کربلا.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني أبو طالب محمد بن صبيح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلثين و ثلثمائه، قال أخبرني أبو عمرو عصمة بن أبي عصمة البخاري، قال حدثنا أبو بكر أحمد بن المنذر ...
انجام نسخه: ... [حدیث ۴۷ چاپ] وعنه عن سلیم بن قیس، قال سمعت سلمان الفارسی يقول إن عليا باب فتحه الله من دخله كان مؤمنا ومن خرج منه كان كافرا. (تاریخ و اسم کاتب)

مشخصات ظاهری نسخه:

عنوان شنگرف، کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالونی ضربی و مقوایی با ترنج و سرترنج، تعداد صفحات ۱۴۱۱ از مجموع ۲۳۵ صفحه نسخه.

- نسخه در برخی قسمت‌ها با خط متفاوت است که به نظر بیاض بوده و نونویسی شده است، برخی محدود به تفاوت‌های نسخ اشاره شده است و به نظر می‌رسد که غلط‌گیری جزئی نیز شده باشد، حواشی به صورت عنوان و فهرست مطالب در نسخه به چشم می‌خورد.

- سه مهر کتابخانه سید ابو جعفر تعلقه دار سرپور سنه ۱۳۱۳ ق دارد.

- نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد: احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.

منبع: ملاحظه نسخه عکسی - فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۳۴۸/۱.

۳۳- تهران؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی (نسخه ۴)

کد دستیابی به کتاب: ۷۶۹۹

کاتب نسخه: محمد کاظم خوئینی زنجانی.

تاریخ کتابت نسخه: ۵ جمادی الاولی ۱۳۱۰ ق.

محل کتابت: احتمالاً زنجان.

آغاز نسخه: قال حدثني أبو طالب محمد بن صبح بن رجاء بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلاثمائة
قال اخبرني ابو عمرو عصمة البخاري قال حدثنا ابو بكر احمد بن المنذر بن احمد الصنعاني بصنعاء

...

انجام نسخه: ... حکمران ایالت فخمیه زنجان المتخلص بعبدی ابن النواب الاشرف الاعظم
معمد الدولة الحاج فرهاد میرزا ابن الملك الاعظم و السلطان المفخم وليعهد عباس میرزا نایب
السلطنة بهادر خان طاب ثراهما این کتاب مستطاب بتحریر و اتمام رسید فی شهر جمادی الاولی
سنة ۱۳۱۰.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ زیبا، جلد: تیماج مشکى مجدول، تعداد صفحات: ۷۸ برگ، ۱۴ سطر، اندازه:
۱۷/۵*۲۴ سم.

- حسب الامر عبدالعلی میرزا حکمران زنجان، متخلص به عبدی و ملقب به ظهور علی
نعمت‌اللهی، فرزند نواب معتمدالدوله فرهاد میرزا، نوشته شده است.

- ابتدای نسخه کتاب، یک نقش «علی» و متن نامربوط با کتاب در صفحه بدرقه اول، با دستخط
معمولی نوشته شده است.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۹۲/۲۶.
[ثبت ۲۲۴۳۱].

۳۴- زنجان؛ کتابخانه حسینی (مسجد سید)

کد دستیابی به کتاب: ۴۳/۱

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۱۷ق.

آغاز نسخه: بسمله، قال صاحب کتاب روضات الجنات ان سلیم بن قیس الهمدانی العامری الکوفی صاحب امیر المؤمنین علیه السلام و مصنف کتاب المشهور و الذی ینقل منه ... قال مجلسی علیه الرحمه ما وجدناه فی مفتتح کتاب سلیم بن قیس و هو هذا اخبرنی رئیس العقیف ابوالنقیب هبة الله ابن نما ابن علی ابن همدان رضی الله عنه ...

انجام نسخه: ... الهی لاتعذبنی فانی + مقر بالذی قد کان منی / و ما لی حيلة الا رجائی + بعفک ان عفوت و حسن ظنی.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نستعلیق، ۱۶ سطر، اندازه: ۲۱*۱۷سم.

منبع: فهرست نسخ خطی کتابخانه مسجد سید زنجان، ۱۱.

۳۵- تهران؛ دانشکده حقوق دانشگاه تهران (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۱۷۸/۲، ج حقوق.

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: تاریخ ندارد؛ پس از ۱۳۲۰ق.

آغاز نسخه سلیم: دو صفحه پر، با خط مجزا از خط کتاب سلیم (نونویس) پیرامون کتاب سلیم مطالبی ذکر شده؛ و عنوان مطلب (با رنگ سرخ) این است: «فائدة أودی بها حق هذا الكتاب المستطاب» سپس از نظر ابن غضائری شروع کرده ...

انجام نسخه: ... وعنه عن سلیم بن قیس قال: سمعت [خط خوردگی] سلمان الفارسی یقول إن علیا باب فتحه الله من دخله کان مؤمنا ومن خرج منه کان کافرا. (ح ۴۷ چ).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، با نشانهای شنگرف، تعداد صفحات: گ ۶۹ پ ۱۳۱، مختلف السطر (۲۲ و ۲۳).

- مجموعه است، کتاب سلیم، شماره دوم دفتر است و در دو صفحه درباره اعتبار و سند این کتاب بحث شده است.

- در حاشیه آغاز نسخه آمده که از روی نسخه حاج میرزا حسین نوری نسخه برداری شده است.

- همچنین در ادامه حاشیه، یک نوع سند روایت کتاب‌های منسوب به سلیم، از دیباچه بحار مجلسی (فصل ۵) نوشته است. (برای ملاحظه سند روایت، به بخش‌های قبل، یعنی نسخه سلیم در بحار الانوار مراجعه نمایید).

- نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد که در انجام قسمت اصلی آمده است: احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.
 منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه حقوق تهران، ۴۲۰/.

۳۶- نجف اشرف؛ مکتبه آیت الله الحکیم العامة (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۴۴۴

کاتب نسخه: عبدالرزاق السماوی.

تاریخ کتابت نسخه: جمادی الثانی ۱۳۳۵ق.

محل کتابت: نجف.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني ابوطالب محمد بن صبيح بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلاثين و ثلثمائة، قال اخبرني ابو عمرو عصمة بن ابي عصمة البخاري، قال حدثنا ...

انجام نسخه: ... تم کتاب سلیم المنقول علی نسخه المجلسی بالزیاده التي ذکرناها بقلم اقل العباد عبدالرزاق بن الشيخ محمد بن الشيخ طاهر السماوی فی النجف لسبع بقین من جمادی الثانية سنه الف و ثلث مائة و خمس و ثلثین هجرية حامداً مصلياً مسلماً بلغ قبالا بحسب الجهد و الطاقه.
 مشخصات ظاهری نسخه:

خط نسخ معمولی، تعداد صفحات: ۵۸ صفحه، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱*۷ سم (در سایت کتابخانه حکیم، این گونه اندازه دهی شده است: ۲۱/۴ * ۱۳/۷).

- در انتهای نسخه تصریح شده است: ... اتم کتاب سلیم المنقول علی نسخه المجلسی بالزیاده التي ذکرناها ... بنابر این شبیه نسخه‌های ضمیمه‌ای قبل است که در آنها، نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد که در انجام قسمت اصلی آمده است، این پنج حدیث عبارت اند از: احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.

منبع: ملاحظه برخی صفحات عکسی نسخه - معجم المخطوطات النجفیه، ۷۰۰.

۳۷- مشهد مقدس؛ کتابخانه عمومی مدرسه آیت الله خوئی

کد دستیابی به کتاب: ۸۷/۱

کاتب نسخه: نامشخص.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۳۷ ق.

آغاز نسخه: بسمله، و به نستعین قال حدثنی ابوطالب محمد ابن صبیح ابن رجا بدمشق سنه اربع و ثلثین و ثلثمائة ...

انجام نسخه: ... و عنه عن سلیم بن قیس قال سمعت سلمان الفارسی یقول ان علیا باب فتحه الله من دخله کان مؤمنا و من خرج منه کان کافرا (ح ۴۷ چ).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ، جلد: تیماج مشکى، تعداد صفحات مجموعه: ۲۰۹ برگ، (کتاب سلیم، ص ۲ ۷۳) ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶*۲۱ سم.

ویژگی های نسخه:

- کاتب نسخه برای بار اول خود به تنهایی مقابله کرده و بار دوم به کاظم طباطبایی تبریزی مقابله نموده و بخط طباطبایی تاریخ اتمام این مقابله هفدهم ربیع الثانی ۱۳۳۷ ثبت شده است.

- نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد، که در انجام قسمت اصلی آمده است؛ این احادیث عبارت اند از: احادیث ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.

- نسخه نویس در برخی جاها، خطوطی را سفید گذارده شده است؛ همانند نسخه‌های قبلی مشابه.

منبع: ملاحظه عکس نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه مدرسه آیت الله خوئی، ۵۶/.

۳۸- نجف اشرف؛ کتابخانه امیرالمؤمنین × (نسخه ۱)

کد دستیابی به کتاب: ۴۹۷/۴/۴

کاتب نسخه: عبدالحسین الامینی^۱ (علامه امینی)

۱ عبدالحسین امینی تبریزی (۱۲۸۱-۱۳۴۹ ش) معروف به علامه امینی، نویسنده کتاب الغدیر، فقیه، محدث، متکلم، مورخ، نسخه شناس و از علمای شیعه در قرن ۱۴ ق. او علاوه بر نگارش آثار علمی، به استتساخ برخی از

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۴۰ق.

محل کتابت: نجف اشرف.

منبع: فهرستواره نسخه‌های خطی کتابخانه امیرالمؤمنین × نجف اشرف، کتابخانه مرعشی،
قم، ۱۳۸۹ش.

۳۹- نجف اشرف؛ کتابخانه امیرالمؤمنین × (نسخه ۲)

کد دستیابی به کتاب: ۱۰۳/۳/۲.

کاتب نسخه: شیر محمد الهمدانی.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۴۶ق.

محل کتابت: نجف اشرف.

آغاز نسخه: بسمله، قال أبوطالب محمد بن صبيح بن رجاء بدمشق سنة أربع وثلاثين وثلاثمائة
قال أخبرني أبو عمرو عصمة بن أبي عصمة البخاري قال حدثنا أبو ...

انجام نسخه: ... ويخرب جامع الكوفة وما شيده الباني بالفرارة وإذا هلك ملك الترك ... ويكثر
الملوك و يظهر الحق، الحمد لله اولاً و آخر و صلى الله على محمد و آله اجمعين.

مشخصات ظاهری نسخه:

- مجموعه است، شامل ۹ کتاب، که کتاب اول، کتاب سلیم است.

- نسخه سلیم این مجموعه، از روی نسخه سید محمد موسوی خوانساری استنساخ شده است.

منبع: کتاب سلیم بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۳۵۳/۱.

۴۰- مشهد مقدس؛ آستان قدس رضوی (نسخه ۴)

کد دستیابی به کتاب: ۸۱۳۰

کاتب نسخه: محمد حسین بن زین العابدین ارموی.

کتاب حدیثی شیعه همت گمارد و کتابخانه امیرالمؤمنین × را در نجف تاسیس کرد.
۱ یک) اصل سلیم بن قیس الهلالی. (دو الأربعین عن الأربعین. سه) کتاب الزهد للحسین بن سعید. چهار) رسالة
فی تزویج امیر المؤمنین × ابنته. پنج) کتاب سلام بن ابی عمرة (عميرة). شش) کتاب من نوادر علی بن اسباط.
هفت) رسالة فی نسب عبدالعظیم. هشت) مختصر أصل علاء بن رزین. نه) مقتضب الأثر. (به نقل از کتاب سلیم
بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی ۳۵۴/۱).

تاريخ كتابت نسخه: ١٢ رمضان ١٣٤٦ق.

محل كتابت: نجف اشرف.

آغاز نسخه: بسمله، رايت بخط بعض الافاضل ما هذا لفظه: السند المذكور في اول كتاب سليم في نسخه صاحب الوسائل هذا، اخبرني الرئيس العفيف ابوالتقي هبة الله ابن ...
آغاز متن اصلي نسخه: هذا كتاب سليم ابن قيس الهلالي بسمله، و به نستعين قال حدثني ابوطالب محمد ابن صبيح ابن رجا بدمشق سنة اربع و ثلثين و ثلثمائة ...
انجام نسخه: ... لا في الروايات الصحيحة المسلمة و الحمد لله رب العالمين تم كلام النعماني في كتابه في الغيبة في هذا المقام رفع مقامه و لقد فرغت من تنسيخ هذه النسخة المنيفة (تاريخ كتابت) اثني عشر خلون من شهر الله الأصم شهر الصيام من شهور سنين ست و أربعين و ثلاثمائة بعد الألف من الهجرة النبويه و أنا أقل الطلاب محمد حسين بن زين العابدين الأروميّه.
و در انتهای نسخه (برگ ٥٧) آمده است: ... و هو كتاب سليم بن قيس الهلالي المشهور رواه عنه ابان بن ابي عياش لم يروه عنه غيره الى ان قال و اول كتاب ظهر للشيعه كتاب سليم بن قيس الهلالي و رواه عنه ابان بن ابي عياش لم يروه غيره انتهى.

مشخصات ظاهري نسخه:

خط: نسخ، كاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، مجموعه است تعداد صفحات كتاب سليم: ٥٧ برگ، ٢٣ سطر، اندازه: ١٦/٨*٢٥سم.

منبع: ملاحظه برخی صفحات عكسی - فهرست نسخ خطی آستان قدس، ٢٧٦/١٤.

٤١- نجف اشرف؛ مكتبة الامام الخوئی (نسخة ٢)

كد دستیابی به كتاب: ٢٩٩/١

کاتب نسخه: السيد عبدالرزاق بن محمد بن عباس الموسوی المقرم.

تاريخ كتابت نسخه: ليلة الاربعاء ١٧ شوال ١٣٥٣ق.

محل كتابت: احتمالاً نجف اشرف.

آغاز نسخه: اخبرني الرئيس العفيف ابوالبقاء هبة الله بن نما بن علي بن حمدون رضي الله عنه،

قراءة عليه بداره بحلة الجامعين في جمادى الاولى سنة خمس وستين و خمسمائة ...

انجام نسخه: ... کذبتم و رب الكعبة ما كنتم تصلون الى قتله، حتى تخوف الناس ان تقع فتنة عظيمة. تم كتاب سليم بن قيس.

مشخصات ظاهري نسخه:

خط: نسخ، جلد: كارتن، تعداد صفحات: ۱۵۰ برگ، (پ-۱۵۰ ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰*۱۲ سم.
ویژگی های نسخه :

- مجموعه است، اولین بخش کتاب سليم است.

- العناوين في الحاشية كتبت بالمداد الاحمر، فهرس ناسخ الكتاب في ثلاث ورقات وضعت في وسط الكتاب، ذكر ناسخها انها استنسخت على نسخة صاحب الوسائل محمد بن الحسن الحر العاملي (۱۱۰۴هـ)، وكان على ظهرها هذه صورته: «دخل في ملك العبد الفقير محمد بن الحسن الحر العاملي سنة ۱۰۸۷هـ» ثم انتقلت الى الشيخ محمد بن طاهر الساوي (ت ۱۳۷۰هـ) وكان من المتبعين، جماعاً لكتب كثيرة نسخها بيده.

و على ظهر النسخة ايضاً ما لفظه؛ ثم ذكر الناسخ عبارة ابن النديم المذكورة في فهرسته و عبارة العلامة المجلسي المذكورة في بحاره بصدد الكتاب و شهرته.

منبع: فهرس المخطوطات في مكتبة الامام الخوئي، ۱/ ۴۶۰.

۴۲- نجف اشرف؛ كتابخانه امير المؤمنين × (نسخه ۳)

كد دستيابي به كتاب: ۱۰۴/۲/۳.

كاتب نسخه: شير محمد الهمداني.

تاريخ كتابت نسخه: ۱۳۵۳ق.

محل كتابت: نجف اشرف.

آغاز نسخه: بسمله، أخبرني الرئيس العفيف أبوالتقى هبة الله بن نما ... قرأه عليه بحلة الجامعين في جميدى الأولى سنة خمس و ستين وخمسماية، قال حدثني ...

انجام نسخه: ... ثم تريدون اليوم أن تقتلوا اخاه و ابن عمه و وصيّه و أباً ولده كذبتم و رب الكعبة ما كنتم تعلمون الى قتله حتى تخوف الناس أن تقع عظيمة ...

مشخصات ظاهری نسخه:

- نسخه مجموعه است و کتاب ششم، کتاب سلیم است.

- سید محمد حسین جلالی، در فهرست استنساخات شیر محمد همدانی گفته است: «نسخ
الشیخ شیر محمد الهمدانی فی شعبان سنة ۱۳۵۳ عن نسخة تاریخها ۱۰۸۷ و قد تملکها الشیخ
محمد الحر صاحب الوسائل، و هی مملوكة الشیخ محمد السماوی».

- آقای محمد باقر انصاری زنجانی نوشته است: و سندرک هناک أن الطبعة النجفیه لکتاب سلیم،
طبعت علی نسخة الشیخ الهمدانی المذكور الذی کان له اهتماماً بالغاً فی احیاء المخطوطات و
الاستنساخ علیها.

منبع: کتاب سلیم بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۱/۳۳۷.

۴۳- نجف اشرف؛ مؤسسه کاشف الغطاء العامة (نسخه ۳)

کد دستیابی به کتاب: ۱۶۹۵

کاتب نسخه: هادی الطباطبائی (هادی بن عباس بن محمد طباطبائی اصفهانی).

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۵۴ ق.

آغاز نسخه: کتاب سلیم بن قیس الهلالی رحمه الله تعالی بسمله، قال حدثنا ابوطالب محمد
بن صبیح بن رجا بدمشق سنة اربع ...

انجام ضمیمه نسخه: ... و عنه عن سلیم بن قیس قال سمعت سلمان الفارسی يقول ان علیا باب
فتحه الله من دخله کان مؤمناً و من خرج منه کان کافراً (ح ۴۷ ج).

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نسخ تحریری، تعداد صفحات: ۲۵۸ صفحه، تعداد سطر ۱۳ .

- در صفحه بدرقه اول کتاب، نوشته شده: ... باسم المرحوم الحجة الشیخ محمد رضا فرجی ...
الی مکتبة الامام الحسن × فی النجف الاشرف ... رعاية شیخنا الجلیل الشیخ باقر القرشی حفظه
... فی نجل المرحوم الشیخ احمد الشیخ محمد رضا فرج الله ۲۹ محرم الحرام ۱۴۱۹ ق.

- حاشیه نویسی دارد، برخی مربوط به تفاوت نسخه‌ها است.

- نسخه دو قسمت اصلی و ضمیمه (۵ حدیث اضافه) دارد، این احادیث عبارت اند از: احادیث

۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به شماره‌های کتاب چاپی سلیم.
منبع: ملاحظه عکس نسخه - دلیل المخطوطات، ۳۳۵/۱.

۴۴- مشهد مقدس؛ آستان قدس رضوی (نسخه ۵)

کد دستیابی به کتاب: ۲۰۳۵

کاتب نسخه: محمد تقی.

تاریخ کتابت نسخه: قبل از بهمن ۱۳۱۶ (اگر تاریخ شمسی باشد؛ ۱۳۵۶ ق می‌شود)

محل کتابت: یمن، بندر المخا.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثنی ابوطالب محمد بن صبیح بن رجاء بدمشق سنة اربع و ثلاثین و

ثلثمائة قال اخبرنی ابو عمر و عصمة بن ابی عصمة البخاری قال حدثنا ابوبکر ...

انجام نسخه: ... و یظهرنا و بالحجاز و یخرب جامع الکوفة و ما شیده الثانی بالفرات ... کتبت

هذه النسخة فی بندر المخا بعد رجوعی من بیت الله الحرام فی المرتبة الثانية مع سقمها لكثرة شوقی

لما رأیت فیها من حقیة مذهبننا العبد العاصی محمد تقی.

مشخصات ظاهری نسخه:

خط: نستعلیق، کاغذ: شکری فرنگی، جلد: میسن دارچینی، تعداد صفحات: ۱۰۸ برگ، ۱۵

سطر، اندازه: ۱۵*۱۰سم.

- واقف: قائم مقام، تاریخ وقف: بهمن ۱۳۱۶.

منبع: عکس برخی صفحات نسخه - فهرست قدیم کتابخانه آستان قدس رضوی، ۲۵۳/۵ -

کتاب سلیم بن قیس، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۳۴۷/۱.

۴۵- کربلاء معلی؛ عتبة عباسیه

کد دستیابی به کتاب: ۳۶۰/۱

کاتب نسخه: عبدالله التفرشی الطالبی (الطالشی) (به درخواست شیرمحمد همدانی).

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۵۸ ق (۱۲۰۷ ق).

محل کتابت: نجف اشرف.

آغاز نسخه: بسمله، قال حدثني ابوطالب محمد بن رجا بدمشق سنة اربع و ثلثين و ثلثمائة قال
اخبرني ابو عمرو عصمة البخارى قال حدثنا ابو بكر احمد ...

انجام ضميمه اول به كتاب سليم: ... و عنه عن سليم بن قيس قال سمعت سلمان الفارسي
يقول ان عليا باب فتحه الله من دخله كان مؤمنا و من خرج منه كان كافرا. تم الكتاب على يد احقر
عباد الله محمد الخونساري في شهر رجب من شهر سنة ١٢٠٧ق

انجام ضميمه دوم به نسخه سليم: (٥ صفحه ضمائم شير محمد در انتهای نسخه سليم
نگارش شده است) ... فقال صدق سليم ن (يقول شير محمد ثم ذكر الوصية الى قوله مكان ضربة
ولاتا ثم فقال) ثم ذكر الوصية الى اخرها فلما فرغ من وصيته قال حفظكم الله و حفظ فيكم نبيكم الخ
مشخصات ظاهري نسخه:

خط: نسخ، تعداد صفحات: (مجموعه ٢٤٨ برگ) كتاب سليم: ٥١ ورقه، (١-٥١) بعلاوه ٣ برگ
(٥ صفحه) ضمائم شير محمد در انتهای كتاب سليم، ٢١ سطر، اندازه: ١٧*٢١سم.
منبع: ملاحظه عكس نسخه - فهرس المخطوطات كتابخانه العتبة العباسية، ٤٠/١.

٤٦- نجف اشرف؛ مكتبة السيد محمد صادق بحر العلوم

كد دستيابی به كتاب: ٨٨/١

كاتب نسخه: السيد محمد صادق بحر العلوم.

تاريخ كتابت نسخه: رمضان ١٣٥٩ق.

محل كتابت: احتمال قوي، نجف اشرف.

آغاز نسخه: (فهرست كتاب سليم بن قيس الهلالي) ١ اسناد رواية الكتاب المنتهية الى أبان بن
أبي عياش ٢ تحديث أبان بن أبي عياش لعمر بن أذينة و روياه لسليم و ...

آغاز نسخه كتاب سليم: كتاب سليم بن قيس الهلالي الكوفي رحمه الله بسمله، اخبرني
الرئيس العفيف ابوالبقاء هبة الله بن نما بن علي بن حمدون ...

انجام نسخه سليم: ... رضی الله عنه و كان تاريخ تملكه للنسخة سنة ١٠٨٧ و تاريخ الفراغ من
كتابة النسخة يوم الثلاثاء رابع شهر المحرم سنة ١٠٨٧ ولكن الكتابة بخط غير الحرّ العاملي رحمه الله
و هي اليوم في مكتبة بعض الاعلام في النجف الاشرف و كانت النسخة المذكورة كثيرة الغلط و قد

صححت الكثير من الاغلاط على نسخ عديدة كانت عندي وانا الاقل محمد صادق ابن الحسن آل بحر العلوم الحسنی الطباطبائی و كان الفراغ شهر رمضان سنة ۱۳۵۹ هجرية. (سپس، آغاز مطلب: «فوائد عديدة» الاولى ذكر صاحب كتاب الدرالنظيم في مناقب الائمة ...)

مشخصات ظاهري نسخه:

تعداد صفحات: ۱۱۳ برگ، منها ۳۳ الفوائد، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱*۱۶ سم.

منبع: ملاحظه عكس نسخه - فهرس المخطوطات في مكتبة بحر العلوم، ۱۷۱.

۴۷- قم مقدسه؛ مؤسسه آيت الله بروجردی (نسخه ۲)

كد دستيابی به كتاب: ۲۲۴/۷

كاتب نسخه: احمد بن علي اكبر خادمی بروجردی.

تاريخ كتابت نسخه: ۱۳۶۰ ق.

آغاز نسخه خطی: بسمله، حدثني أبو طالب محمد بن صبيح بن رجاء بدمشق سنة أربع و ثلاثين و ثلثمائة ... قال حدثنا أبو بكر أحمد بن المنذر بن أحمد ...

انجام نسخه (ترقيمه): ... على مصنفه و الاستغفار لكاتبه و والدي فالحمد لله بكل لسان المشهود بالكرم و الاحسان و الصلوة و السلام على محمد سيد الاولين و الآخرين.

مشخصات ظاهري نسخه:

خط: نسخ، عناوين و نشانها شنگرف، جلد: تیماج قهوه ای روشن، ۱۵۴ گ، تعداد صفحات:

۶۹ برگ، ۸۲ پ-۱۸۱ ر (۸۲ پ ۱۵۱ ر ۲۲۴)، سطور مختلف، اندازه: ۲۱*۱۷ سم.

منبع: ملاحظه حضوری نسخه - فهرست نسخ خطی کتابخانه مؤسسه آيت الله بروجردی، ۱۳۵/۱.

۴۸- نجف اشرف؛ کتابخانه امیرالمؤمنین × (نسخه ۴)

كد دستيابی به كتاب: ۲۷۱/۳/۲.

كاتب نسخه: شیر محمد الهمدانی.

۱ کتابهای مؤسسه آيت الله بروجردی، به کتابخانه آيت الله بروجردی (کتابخانه مسجد اعظم قم) منتقل شده است.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۶۲ق.

محل کتابت: نجف اشرف.

آغاز نسخه سلیم: بسمله، حمدله ... فهذه جملة من الاخبار النبوية جمعها سليم بن قيس الهلالي عن أمير المؤمنين علي بن أبي طالب × عن النبي صلى الله عليه وآله قال قال لنا أمير المؤمنين × من الناس من يدخله الله الجنة بغير حساب...^۱

انجام نسخه (مدل دوم): ... قلت جعلت فداك ليس شئ مما قلت إلا وقد صح غير الولاية أعمامة

لجميع بني هاشم ... (ح ۷۰ چ)

مشخصات ظاهری نسخه:

- نسخه مجموعه است و کتاب ششم، کتاب سلیم است.^۲

منبع: کتاب سلیم بن قیس الهلالی، تحقیق محمد باقر انصاری زنجانی، ۳۶۶/۱.

۴۹- مکان نامشخص؛ نسخه السيد الجلالی

کد دستیابی به کتاب: -

کاتب نسخه: سید محمدحسین حسینی جلالی.

تاریخ کتابت نسخه: ۱۳۸۵ق.

آغاز نسخه: (افتادگی دارد)^۳ ... يحاسبون، منهم من يغفر له ويدخله الجنة بالإقرار والتوحيد

ومنهم من يعذب في النار ثم يشفع له الملائكة والأنبياء والمؤمنون فيخرجون ...

انجام نسخه: ... هذا اخر النسخة الصغيرة من كتاب سليم ره و جاء في هامش آخر الصفحة

انها منقولة عن نسخة تاريخها ۶۰۹ و يظهر من مصادر البحار أن هذه النسخة كانت عند المؤلف

۱ این حدیث در منابع حدیثی یافت نشد؛ بار اول، در نسخه سلیم (کتابخانه حسینی شوشتریها به تاریخ کتابت ۱۰۴۸ق در ابتدای نسخه درج شده؛ و بار دوم در ضمامن نسخه بحرالعلوم به تاریخ کتابت ۱۳۵۹ ص ۲۸ درج شده، و بار سوم در نسخه بالا.

۲ علامه سید محمد حسین جلالی، در فهرست استنساخات شیر محمد همدانی گفته است: أن النسخة في مجموعة تضم ۶ كتب ثانيها كتاب سليم بن قيس، وهذا بيان محتوى المجموعه مع ذكر تاريخ نسخها: ۱- جامع الأحاديث، ۱۳۵۲. ۲- أصل سليم بن قيس الهلالي، ۱۳۶۲ق. ۳- عيون المعجزات، ۱۳۵۷ق. ۴- التمهيص، ۱۳۵۶ق. ۵- شرح اعتقادات الصدوق للشيخ المفيد، ۱۳۴۹ق. ۶- المسائل العكبرية، ۱۳۵۶ق.

۳ شروع، حدیث ۷ (به نسبت شماره احادیث کتاب چاپی سلیم) است؛ البته، ۷ صفحه از ابتدای حدیث هفتم به نسبت متن چاپی، کسری دارد.

المجلسی و تلی هذه النسخة، نسخة أخرى لكتاب سليم كبيرة لم أتمكن من استساخها وكلاهما من مجلد واحد، بحجم الرحلى و خطوط بارزة لاتزال فى حوزة العلامة السيد احمد المستنبت دام ظله و قد استنسختها فى غاية الاستعجال و ضيق المجال و تشتت البال بعون الملك المتعال و بركة صاحب الحضرة العلوية و ذلك فى صباح يوم الاحد الحادية عشر من شهر ذى القعدة ١٣٨٥ هجرية على نهاجرها آلاف الثناء و التحية و أنا العبد محمد حسين الحسينى الجلالى احسن الله اليه.

مشخصات ظاهرى نسخه:

خط: دستنويس معمولى (بدخط)، مختلف السطر، حدود ١٩ الى ٢١ سطر، ٣٣ برگ؛ قطع وزيرى ١٨*٢١/٥.

منبع: ملاحظه نسخه عكسى برخى از صفحات.

